

Hus, gator och människor i Lund

Text: Annika Knarrström

Man kan fortfarande se att Lund är en gammal stad. Det finns många gamla hus kvar i centrum. Gatorna är inte raka och breda, utan små och krokiga. Några av gatorna har faktiskt funnits i tusen år. De är krokiga, eftersom marken som Lund började byggas på inte var platt och enkel. Det fanns hålor, bäckar och träsk på olika ställen och det var inte precis så att man hade en ritning över hur staden skulle byggas. Staden fick växa fram. Och ett tag så krympte den!

Lund ligger i en lång backe, som sluttar från norr till söder. I sluttningen fanns ett plattare område och där började man för ungefär 1000 år sedan att bygga gårdar. Det är den platsen där domkyrkan finns idag. Det var kungens gård och runt omkring andra gårdar, som antagligen hörde till mäktiga personer. Det gick vägar mellan gårdarna och vidare ut från området, men ännu inte så många.

Lund växte snabbt, för det var ju en plats som kungen och ledarna för den kristna religionen satsade på. För ungefär 900 år sedan fanns det flera gårdar, som låg på markerna mellan gatorna. Gårdarna bestod av ett eller ett par bostadshus och flera uthus (stall, förråd, smedja med mera). På gårdarna bodde många personer: husbonden, husfrun, äldre släktingar, barn och trälar. Trälar var slavar, som fick göra det mer ansträngande arbetet. På varje gård bodde det mellan 15–20 personer. Forskare har räknat ut att det sammanlagt fanns ungefär 1200 personer i Lund.



Så här kan hus i Lund ha sett ut för 900 år sedan. Källa:

<https://www.flickr.com/photos/26421824@N03/4047804050/>

Fler och fler hus och gator byggdes. Så småningom började man bygga hus som såg annorlunda ut mot de på landet. Det blev mer vanligt att man byggde hus längs gatorna. Det fanns bland annat tegelhus i två eller tre våningar. Bakom dem kunde fortfarande finnas enklare hus, där det bodde fattiga människor eller som fungerade som stall eller verkstad. Det fanns särskilda hus som kallades bodar, med en lucka ut mot gatan, där man sålde olika varor. Runt staden började man bygga en mur eller vall, som skulle visa var gränsen gick mellan staden och landet. Det fanns inte längre trälar, utan pigor och drängar. På gårdarna bodde det i stället kanske 8–10 personer. Det betyder att det för ungefär 800 år sedan bodde mellan 5000 och 7000 personer i Lund.



Bildtext: Under marken finns fortfarande kvar väggmurar och golv från gamla hus. På bilden tar arkeologer bort ett golv som varit byggt av tegelstenar, för att se om det kommer andra slags golv därunder. Stadens hus byggdes om eller lagades många gånger. Ofta har man helt enkelt lagt på ett nytt golv, utan att ta bort det gamla. Foto: Annika Knarrström.

Staden var annorlunda än landsbygden. På gatorna låg det kullersten eller träplank. I Lund fanns väldigt många kyrkor och dessutom fyra kloster. Det bodde flera mäktiga och betydelsefulla personer i staden och deras hus och stadsgårdar såg stora och dyra ut. Det var bara i staden som man fick köpa och sälja varor, så det fanns många handelsbodar. I staden fanns det visserligen grisar, får, kor och hästar och det odlades rotsaker och frukter. Men när man gick in genom någon av stadens portar i stadsvallen så kände man säkert att nu kom man in i en stad. För 800 år sedan var Lund den viktigaste staden i Skåne.



Bildtext: Det här är ett av de få husen, som är riktigt gammalt. Det kallas Krognoshuset och ligger på Mårtenstorget. Det började byggas för ungefär 700 år sedan. I husväggarna ser man fläckar av rödare tegelstenar. Det är ställen där det tidigare funnits fönster och dörrar, men som man har murat igen.

Källa: Wikipedia https://sv.m.wikipedia.org/wiki/Fil:Krognoshuset,_Lund.jpg

Men sedan började andra platser i Skåne att bli mer och mer viktiga (till exempel Malmö). Pesten, som var en svår sjukdom, gjorde att många människor dog. Vid flera gånger brann det i staden och då

brann många gårdar ner. Det var också krig som gjorde att Lund kändes som en osäker plats. Staden hade ju ingen riktigt bra borg eller befästning, som kunde skydda den. För ungefär 500 år sedan bodde det 4000–5000 personer i staden och det blev bara färre och färre.

För 250 år sedan var det bara 2500 personer och Lund var inte längre en särskilt viktig stad, förutom att här fanns ett universitet. Det var ungefär vid den tiden som de som styrde staden beslutade att Lund måste ryckas upp. Man skulle bygga modernare hus, ta bort gamla stadsvallar, göra fler torg och bygga nya gator. Dessutom så skulle Lund bli mycket större, med hus och gator utanför den gamla stadsvallen. Mycket av det som man ser i Lund idag, som känns gammalt är faktiskt från den tiden. Men de slingrande gatorna i centrum är kvar från det äldsta Lund.



Bildtext: Det här fotot togs för 150 år sedan och visar en av de gamla gatorna i Lund. Numera heter den Själbodgatan, men då hette den Södra Kosträtet (Södra Kogatan). Husen är låga och ligger tätt längs gatan, som slingrar sig iväg. Bildkälla:

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kulturkvadranten#/media/Fil:Själabodarna_i_Lund.jpg

Hur tror du det var att vara barn i Lund?

Vet du hur många människor som bor i Lund idag?